

Iran's Nuclear Programme: A Tool of Domestic and Foreign Policy

Abstrakt:

Vlastní jaderný program představuje důležitý nástroj domácí i zahraniční politiky íránského režimu. V zahraniční politice slouží jako karta pro jednání s mezinárodním společenstvím o uznání práva Íránu na vlastní regionální politiku a jako pojistka proti vměšování jiných aktérů do íránské politiky. Jednání s mezinárodním společenstvím o jaderném programu nepřineslo zatím žádné výsledky mimo jiné proto, že obě strany mají odlišná očekávání. Mezinárodní společenství nabízí Íránu, že výměnou za splnění rezolucí OSN dojde ke zrušení sankcí a mezinárodní izolace. Írán naproti tomu chce být uznán jako mezinárodně respektovaná regionální velmoc legitimně prosazující své zájmy.

Abstract:

Its own nuclear programme is an important instrument of Iran's domestic and foreign policy. In foreign policy it is used for promotion of its regional interests and it also serves as a guarantee against foreign actor's interference in Iranian domestic affairs. So far, the negotiations between Iran and the international community have not brought about any tangible results. Among other reasons, there are different expectations of both parties. The international community is ready to lift sanctions, supposing Iran accepts the UN resolutions. Iran, by contrast, demands to be recognized as an internationally recognized regional power, with legitimate rights and interests.

Klíčová slova:

Írán, jaderný program, nejvyšší duchovní vůdce Chámenejí, revoluční gardy, jednotky Kuds, VEVAK, Hizballáh, terorismus, asymetrický boj, Palestinský islámský džihád.

Key words:

Iran, nuclear programme, supreme spiritual leader Khomeini, Revolutionary Guards, Quds Force, VEVAK, Hezbollah, terrorism, asymmetric warfare, Palestinian Islamic Jihad.

1. Úvod

Íránský jaderný program představuje jedno z hlavních zahraničně-bezpečnostních témat poslední dekády. Odehrává se ve strategicky důležitém regionu Blízkého východu a týká se velkého množství států. Jedná se především o arabské státy Perského zálivu a Izrael, ale ovlivňuje i státy východního Středomoří, severní Afriky, Turecko a Afghánistán. Jsou v něm zapojeny také světové velmoci, především USA, státy EU, Rusko a Čína. Kromě států jsou jeho aktéry i nestátní aktéři, především libanonský Hizballáh.

Ve sporu o íránský jaderný program proti sobě stojí státy, které mají dlouhodobě velmi napjaté vzájemné vztahy. Jedná se o konfliktní vztahy USA-Írán, Saúdská Arábie-Írán a Izrael-Írán. Úspěch protivníka je v očích těchto aktérů považován za vlastní ztrátu. Součástí jejich soupeřících strategií je zvyšování vlastních vojenských kapacit, odstrašování a bránění rozšiřování vlivu protivníka.

V tomto sporu hraje důležitou roli otázka prestiže a posilování sebevědomí, ale také vzájemných provokací, slovních útoků, nedůvěry a často i neschopnosti komunikace. Také proto existuje obava, že tento propletenec nepřátelství a soupeření může (mimo jiné i v důsledku nedorozumění) eskalovat do podoby vojenské konfrontace a přerůst z regionálního sporu v mezinárodní konflikt s globálním dopadem.

Strategická důležitost Perského zálivu pro globální energetickou bezpečnost, regionální ambice Íránu, v nichž hrají důležitou roli nestátní aktéři, ale i sociální a politické změny v arabském světě znamenají, že íránský jaderný program bude i nadále jedním z klíčových globálních bezpečnostních témat.

Cílem tohoto článku je analyzovat následující témata:

- Motivace a důvody současného íránského postoje nejen k otázce jaderného programu, ale i k dalším regionálním otázkám.
- Důvody, které vedly k tomu, že jednání o jaderném programu zatím nepřinesla žádné výrazné výsledky.
- Postavení, agendu a pravomoci jednotlivých klíčových institucí a osob v rámci íránské mocenské struktury a jejich motivace a postoje.
- Strategie a nástroje, které Írán používá k prosazování svých cílů a při konfrontaci s dalšími aktéry v regionu.

Hlavní překážkou při této analýze je jednak celkový nedostatek spolehlivých veřejně dostupných informací. Při analýze íránských cílů, strategie, nástrojů a kapacit zůstává také velkým problémem značná nepřehlednost a utajenost procesů, které se v rámci jeho mocenské hierarchie odehrávají. I přes výše zmíněné problémy se tento článek snaží co možná nejpřesněji zanalyzovat současné chování Íránu v otázce jaderného programu.

2. Írán a sousedé

Jako nearabská šíitská země vzbuzuje Írán u většiny svých arabských sunnitských sousedů velkou nedůvěru a strach. Jeho sousedé se obávají jednak íránských konvenčních zbraní, především pak poměrně rozvinutého raketového programu, díky kterému je Írán schopen zasáhnout jakoukoli zemi regionu. Obavu vzbuzují také íránské nekonvenční zbraně, hlavně jeho do značné míry utajený jaderný program. V neposlední řadě přispívá

k napjatým vztahům ideologie íránského režimu, jejíž součástí je odhodlání vyvážet islámskou revoluci mimo hranice Íránu.

Íránský pohled na situaci v okolí zase ovlivňuje jistý pocit obklíčení a bezprostředního ohrožení. Ten je způsoben především vojenskou přítomností USA v Perském zálivu, Afghánistánu a donedávna také v Iráku a existencí protíránské koalice, jejíž součástí jsou důležité země regionu jako Saúdská Arábie a další země Perského zálivu, Izrael, a do určité míry i Turecko. Tyto země mají přístup k moderním západním vojenským technologiím. Izrael, Pákistán a Indie navíc disponují jadernými zbraněmi.

Samotný Írán také není uchráněn vlivu zvenčí. Jeho představitelé se kromě vlivu kulturních zvyků ze Západu obávají dopadu občanských nepokojů, které zachvátily mnohé arabské země. Írán se ocitl ve schizofrenní situaci, kdy sice podporuje šíitské povstání v Bahrajnu, ale syrské demonstranty odsoudil a sám, prostřednictvím podpory bezpečnostních složek prezidenta Assada, přispívá k brutálním zásahům proti nim. Politické a společenské změny v arabském světě mají ovšem dopad i na íránskou společnost a režim musí vynakládat velké úsilí na to, aby nespokojení Íránci neohrozili jeho vlastní existenci.

3. Význam jaderného programu pro Írán

Jednání mezi skupinou P+1 (USA, Velká Británie, Francie, Rusko, Čína a Německo) a Íránem o jaderném programu zatím nepřinesla žádné zásadní výsledky. Jedním z důvodů je to, že obě strany mají odlišná očekávání a cíle. Cílem mezinárodního společenství je dosažení jistoty, že Írán neusiluje o vojenský jaderný program. Výměnou za to by mělo dojít k odstranění mezinárodních sankcí a izolace Íránu. Íránskému režimu jde ovšem o mnohem více, než o zrušení sankcí. Chce být uznán jako regionální velmoc s právem prosazovat své regionální zájmy.

3.1 Regionální situace

Jaderný program je velmi důležitým nástrojem íránské zahraniční politiky. Írán jako perská šíitská země nemá ve svém okolí příliš mnoho spojenců. Naopak pro sunnitské země, a především pak pro konzervativní wahábistickou Saúdskou Arábii, představuje hlavního nepřítele. Současné turbulentní události v arabském světě mohou dále vyostřit vztahy mezi sunnitským arabským světem a Íránem. Přestože Írán vyjadřoval podporu demonstrantům odmítajícím nacionalistické autoritářské režimy, posilování vlivu Muslimského bratrstva v sunnitských oblastech arabského světa představuje pro Írán značný problém. Ideologie Muslimského bratrstva se opírá o velmi konzervativní výklad sunnitského islámu a ambice Íránu na vývoz šíitského islámu tak jsou trnem v oku konzervativních sunnitských muslimů.

Mezi současná hlavní témata íránské zahraniční politiky patří otázka budoucnosti Sýrie a boj proti americkému vlivu na Středním východě a především pak Perském zálivu. Ve svém okolí se Írán opírá o podporu dvou klíčových partnerů – Sýrie a Hizballáhu. Případný pád nebo výrazné oslabení Assadova režimu v Sýrii by výrazně změnil postavení Íránu v regionu. Jeho přímý kontakt s Hizballáhem by byl přerušen,

což by do určité míry mohlo oslabit závislost Hizballáhu na Íránu. Oslabení vazeb mezi Íránem a Hizballáhem by mělo negativní dopad na možnost Íránu ovlivňovat dění ve východním Středomoří.

Případné oslabení alawitského vlivu v Sýrii může přispět k tomu, že Teherán bude více otevřený ústupkům ve snaze vymanit se z mezinárodní izolace, která bude po případném pádu Assadova režimu ještě hlubší. Íránská reakce ovšem může být i zcela opačná. Íránští představitelé se mohou cítit ještě ohroženější, což může vést k rozhodnutí pořídit si co nejrychleji atomovou zbraň a tím dosáhnout imunity před případným útokem. Jako precedent může Íránu sloužit pád Kaddáfího režimu, který se vzdal zbraní hromadného ničení, ale nezabránil tím tomu, aby západní země podnikly intervenci zapojily do útoků proti jeho režimu. Podobný výstražný příklad představuje Saddám Husajn. Oproti tomu se mohou íránské představitelé nechat inspirovat Severní Koreou, které se díky jadernému programu daří vyhýbat se jakýmkoliv pokusům Západu, a především Spojených států, zasáhnout silou proti jejímu jadernému programu, či snahám o změnu režimu.

3.2 Domácí situace

Íránský režim prochází poměrně komplikovaným obdobím. Během posledních několika let se musel vypořádat s domácími odpůrci, čelí stále větší mezinárodní izolaci a ekonomické sankce mu sice nezabránily pokračovat v jaderném programu, ale rozhodně mají negativní dopad na stav íránské ekonomiky.

Íránský jaderný program tak představuje důležitý nástroj domácí politiky. Íránský režim ho používá jako důkaz, že Írán patří k nejvyspělejším zemím světa. Jaderný program je tedy užitečným nástrojem propagandy. Má vyburcovat Íránce k hrdosti a loajalitě s režimem, který úspěšně čelí obrovskému tlaku západních velmocí.

Zvolení Hasana Ruháního prezidentem vzbuzuje mírná očekávání, že by přeci jen mohlo dojít k jistému průlomů v otázce jaderného programu. Během první tiskové konference po svém zvolení Ruhání oznámil, že jeho cílem je napravení vztahů s mezinárodní komunitou, včetně Spojených států a největšího regionálního rivala Saúdské Arábie. Ruhání ovšem vyloučil, že by se Írán vzdal svého jaderného programu, přislíbil ale jeho větší transparentnost. Příliš velkou vstřícnost vůči západním požadavkům ovšem od Rúháního očekávat nelze. Jeho kroky budou totiž velmi pozorně sledovat další klíčoví hráči v íránské politice, především nejvyšší duchovní vůdce, který má v otázce jaderného programu rozhodující slovo.

4. Struktura íránského režimu centra moci

Analyzovat roli jednotlivých klíčových aktérů uvnitř íránské mocenské hierarchie a jejich pozice v otázce jaderného programu komplikuje do značné míry komplexnost celého politického systému. Mnohé instituce se ve své agendě a pravomocích překrývají, což přispívá k rivalitě mezi nimi a také k velké nepřehlednosti. V Íránu sice existuje formální dělba moci, ve skutečnosti jsou ale mnohé instituce obcházeny a rozhodující slovo má nejvyšší duchovní vůdce a další centra moci, která jsou na něj navázána,

především pak revoluční gardy. Kromě existující formální struktury rozhodování a velení jsou velmi důležité osobní kontakty a přístup k nejvyššímu duchovnímu vůdci. Osobní vazby jsou často důležitější než formální institucionální pravidla. [1]

4.1 Nejvyšší duchovní vůdce

Nejvyšší post v íránské politické hierarchii zastává tzv. nejvyšší duchovní vůdce. Podobu tohoto postu z velké části definoval jeho první představitel ajatolláh Ruholláh Chomejní. Ten tvrdil, že islám se dotýká všech aspektů lidského života, a tudíž není možné oddělit stát od náboženství. Stát tak musí být řízen podle islámského práva. Jediný, kdo může tento způsob vlády v nepřítomnosti skrytého imáma vysvětlit, je islámské duchovenstvo. Světský vládce se tak musí podřídít autoritě islámských právníků z řad duchovenstva, kteří rozhodují o tom, zda jsou rozhodnutí světské moci v souladu se s božími zákony.

Podle ústavních pravomocí má nejvyšší duchovní vůdce rozhodující vliv v rámci politické struktury. Může odvolat prezidenta, kontroluje Radu dohlížitelů, která schvaluje volební kandidáty, má právo veta nad rozhodnutími parlamentu. Je také vrchním velitelem ozbrojených složek a je členem Nejvyšší národní bezpečnostní rady. Má kontrolu nejen nad armádou, ale také nad revolučními gardami. Rozhodující slovo má i v zahraniční politice.

Alí Chámenej postrádá charisma, náboženskou kvalifikaci či veřejnou podporu, které se těšil jeho předchůdce ajatolláh Chomejní. Jedním z nástrojů, díky kterému se mu daří nejen zachovat, ale i posilovat vlastní pozici v rámci komplikované politické struktury, je jeho schopnost nebýt v centru dění, ale spíše se držet stranou. Během doby, kdy zastává pozici nejvyššího duchovního, to byli spíše íránské prezidenty, kteří přitahovali pozitivní a negativní pozornost Íránců i mezinárodního společenství. [2] Mezi další faktory, díky nimž se mu daří odolávat různým tlakům zevnitř systému, podle Sadjapoura [3] patří:

- Velmi rozsáhlá síť emisarů na strategických pozicích v rámci administrativy, armády a náboženských institucí, kteří prosazují jeho politickou agendu a posilují jeho autoritu.
- Poměrně slabý a fragmentovaný parlament.
- Stoupající politický a ekonomický vliv revolučních gard, jejichž nejvyšší představitelé byli dosazeni Chámenejím a kteří mu prokazují naprostou loajalitu.
- Zklamaná mladá generace, jejíž sny nenaplnil reformní prezident Chatámí ani později Zelené hnutí, ale nyní jí dal naději nově zvolený prezident Ruhání.

Chámenej kontroluje finanční zdroje, které produkuje státem kontrolovaná íránská ekonomika. Rozhoduje o tom, kam půjdou zisky z ropy. Má kontrolu i nad charitativními nadacemi, které disponují miliardami dolarů. [4]

V domácí politice prosazuje Chámenej islámské principy nad republikánstvím. Islámská ideologie je podle něj zdrojem síly státu a pokusy o reformy by vedly pouze k jeho oslabení. I předtím, než byly na Írán uvaleny sankce, odmítal zapojení íránské ekonomiky do globálního obchodu. Podle Chámenejho vede ekonomická nezávislost k politické nezávislosti. Podobně se staví k otázce vědeckého výzkumu. Země, které

v otázce technologií musí spoléhat na Západ, ztrácí v jeho pohledu svou nezávislost. V této souvislosti také pronesl, že sankce uvalené na Írán mají pozitivní vliv, protože vedou zemi k tomu, aby si vybudovala soběstačnou ekonomiku a spoléhala tak na vlastní síly. [5]

V zahraniční politice prosazuje linii, která není ani jednoznačně konfrontační, ani příliš smířlivá. Ze své pozice odmítl politiku prezidenta Rafsanžáního, který se snažil o dohodu s Washingtonem, prezidenta Chatámího, který se snažil o jistou míru demokratizace či prezidenta Ahmadínežáda, který proslul svojí konfrontační rétorikou. Bude proto zajímavé sledovat, jaké stanovisko zaujme k pokusům Ruháního o lepší vztahy se Západem a především s USA.

Během Chámenejího vlády značně posílila role Teheránu v regionu. Írán je dnes důležitým aktérem v konfliktech v Sýrii, Iráku, Afghánistánu, Libanonu a Gaze. Pod vedením Chámenejího Írán aspiruje na pozici regionální velmoci, která je schopna prosazovat své zájmy.

Chámenejího zahraničněpolitická agenda je do velké míry formována jeho postojem k USA a Izraeli, který zastává od počátku své politické kariéry. [6] Dlouhodobě se snaží bránit ambicím Washingtonu, které označuje za „globální aroganci“, a jeho politickou dráhu provází pohrdáním Izraelem, který nazývá „sionistickou entitou“. Podle Chámenejího je cílem USA změna režimu v Teheránu a nikoliv pouhá změna jeho chování. Proto Írán nesmí v jednání s USA přistoupit na žádný kompromis. [7]

V rámci regionální politiky čelí perský šíitský Írán velké nedůvěře a často nepřátelství arabských sunnitských zemí. Chámenejí ovšem toto sektářské rozdělení odmítá a obviňuje z rozdmýchávání nepokojů mezi šííty a sunnity USA, případně Izrael, jejichž údajným cílem je rozdělit a tím oslabit islámský svět. Chámenejí naopak zdůrazňuje potřebu muslimské jednoty. Sám se považuje za představitele všech muslimů a Írán za vlajkovou loď muslimského světa, která je vzorem a inspirací pro ostatní země v regionu. O íránském jaderném programu tvrdí, že jde o úspěch celého muslimského světa. [8] Nedůvěra arabského světa vůči íránským ambicím ovšem přetrvává a jak již bylo zmíněno výše, posilování role Muslimského bratrstva s radikálního sunnitského islámu tuto nedůvěru spíše prohloubí.

Vzhledem ke svému rozhodujícímu vlivu v rámci íránské mocenské hierarchie má Chámenejí rozhodující slovo také v otázce jaderného programu. Neochota Íránu vyhovět požadavkům mezinárodního společenství reflektuje Chámenejího postoj. Podle něj jakýkoliv náznak flexibility a ústupků ze strany Íránu pouze posílí odhodlání „arogantních velmocí“ realizovat hrozby vůči islámskému režimu. [9] Tento postoj do značné míry vysvětluje fakt, že navzdory sankcím a vojenským hrozbám je Írán v otázce jaderného programu stále zatvrzelejší. Jaderný program je totiž nejen symbolem národní hrdosti, ale také nástrojem, kterým režim prosazuje vliv v regionu a hájí své přežití.

4.2 Úřad prezidenta

Prezident je nejvyšší přímo volený politik v zemi. Kombinace dvou nejvyšších představitelů země, z nichž jeden se odvolává na legitimitu danou lidem (prezident) a druhý Bohem (nejvyšší duchovní vůdce) vede k velkému napětí v rámci íránské politické struktury. Prezidenti se většinou snaží o posílení své role, což je nejvyšším duchovním

vůdcem odmítáno. Všichni tři iráňští prezidenti před prezidentem Ruháním se během své vlády dostali do přímého střetu s Chámenejím. Bývalí prezidenti Rafsanžání a Chatámí dnes představují hlavní tváře opozičního Zeleného hnutí.

Také vztah mezi Ahmadínežádem a Chámenejím se především ve druhém volebním období silně vyostřil. Ahmadínežád začal zdůrazňovat nacionální verzi islámu, čímž se vymezil vůči nejvyššímu duchovnímu vůdci, který naopak prosazuje duchovní komunitu (ummat) nad národem (mellat). [10] Prezident se také pokusil eliminovat potenciální rivaly, především tzv. tradiční konzervativce, mezi které kromě kleriků patří starší generace politiků, kteří v minulosti úzce spolupracovali s ajatolláhem Chomejním. Ahmadínežád mnohé z nich nahradil mladší generací politiků. [11] Ke konci své vlády tak Ahmadínežád přišel nejen o podporu veřejnosti, která ho činila zodpovědným za ekonomické problémy, ale především ztratil důvěru iráňského politického a bezpečnostního vedení.

Proti Ahmadínežádovi se otevřeně postavily především revoluční gardy, které přitom sehrály velmi důležitou roli při jeho zvolení prezidentem jak v roce 2005, tak v roce 2009. Během Ahmadínežádova mandátu výrazně posílila ekonomická i politická role gard. Rozkol mezi gardami a prezidentem nastal poté, co se Ahmadínežád odvážil kritizovat pašování zboží přes iráňské hranice, které podle odhadů vynáší miliardy dolarů. Prezident nepřímou naznačil, že do tohoto nelegálního obchodu jsou zapojeny bezpečnostní složky a tajné služby. Šéf revolučních gard generál Mohamed Ali Jafari v roce 2011 v reakci na tato obvinění v rozhovoru prohlásil, že si gardy berou na starost jednání se současnými „devianty“. [12]

Jak ukázalo především druhé prezidentské období Mahmúda Ahmadínežáda, iráňská politická garnitura zdaleka nepředstavuje monolitní blok, který by vždy vystupoval jednotně. Také proto bude zajímavé sledovat, do jaké míry se loajálnímu klerikovi Ruhánímu podaří překonat rozpor mezi voleným prezidentským úřadem a nevolenými institucemi, především pak Chámenejím. Právě jaderný program a vylepšení pozice Íránu na mezinárodní scéně, především za pomoci vstřícnější politiky vůči Západu, se mohou stát, podobně jako v minulosti, hlavními body sporu.

4.3 Revoluční gardy

Revoluční gardy vznikly v roce 1979 jako elitní vojenská složka, která měla chránit výsledky revoluce. Dnes představují nejmocnější iráňskou instituci, která má rozhodující slovo v ekonomice, politice a bezpečnosti. Kontroluje velkou část průmyslu a legálního i nelegálního obchodu. Jako organizace, která je loajální nejvyššímu duchovnímu vůdci, je základním pilířem režimu. Díky podpoře této nejsilnější ekonomicko-politicko-vojenské organizace v zemi se nejvyššímu duchovnímu vůdci daří koncentrovat moc do svých rukou. Ten si udržuje vliv nad gardami tím, že jmenuje jejich velitele, a také díky svým zástupcům, kteří působí v rámci jednotlivých velitelství gard, v nichž jednak plní úkoly vydané Chámenejím, a jednak mu podávají zprávy o činnosti gard.

Gardy hrají v iráňské rozhodovací struktuře často neformální roli. Kromě Chámenejího se gardy mohou opřít o podporu významných duchovních, prostřednictvím nichž se jim daří ovlivňovat další významné instituce, jako například soudnictví, Radu dohlížitelů či ministerstvo vnitra. [13]

Revoluční gardy mají odhadem 120 až 130 tisíc příslušníků. [14] Jejich cílem je zajistit vnitřní stabilitu režimu a také ochranu Íránu proti vnějším nepřátelům. Disponují pozemními silami, letectvem, námořnictvem, rozvědkou a jednotkami Kuds určenými pro zahraniční operace. Jako strážce současného režimu, který je připraven zasáhnout proti svým odpůrcům, disponují revoluční gardy základnami jak v íránských městech, tak venkovských oblastech. Gardy také kontrolují hranice země.

Role gard v Íránu začala posilovat od roku 2004, kdy se stal prezidentem Ahmadínežád, sám bývalý gardista. Za vlády předchozího reformního prezidenta Chatámího se z revolučních gard stala výrazně konzervativní organizace, která odmítla reformní agendu. Za prezidenta Ahmadínežáda, jenž se začal jejich příslušníky obklopovat, začali členové revolučních gard zaujímat důležité politické pozice. Po volbách v roce 2009 obsadili 10 z 21 ministerských postů gardisté. Rovněž deset z třiceti provinčních guvernérů vděčí za svůj post členství v revolučních gardách. Jejich příslušníci jsou také hojně zastoupeni v íránském parlamentu.

Kromě politického vlivu se gardám podařilo získat monopolní ekonomický vliv nad velkou částí íránského průmyslu, včetně kontroly nad ropou a plynem. Ekonomické aktivity revolučních gard zasahují do všech sektorů íránské ekonomiky. Toto podnikání nepodléhá kontrole volených institucí a gardy nemusí zveřejňovat informace o svých příjmech. Díky rozhodnutí ajatolláha Chámenejího z roku 1993 navíc nepodléhají ekonomické aktivity gard zdanění. [15]

Jednou z nejvýnosnějších ekonomických aktivit gard jsou státní průmyslové a stavební zakázky, včetně staveb dálnic, přehrad, plynovodů či ropovodů. Konglomerát Khatam ol-Anbia, patřící gardám, se skládá z 812 firem. [16] Za vlády prezidenta Ahmadínežáda získal více než 750 státních zakázek. [17] V posledních letech také získaly revoluční gardy rozhodující kontrolu nad státními zakázkami týkající se ropy a plynu. Stát jim také přidělil zakázku na stavbu plynovodu, který by měl propojit Írán, Pákistán a Indii. Gardy vlastní významné íránské plynové a ropné společnosti a mají monopol na výstavbu ropných rezervoárů. [18]

Revoluční gardy jsou majoritními vlastníky telekomunikační společnosti, pod kterou spadají pevné linky a mobilní a datové služby. [19] Gardy stojí také za jednou z největších bankovní sítí v Íránu Mehr Economic Institution. Kontrolují i řadu investičních společností. [20]

Tyto ekonomické aktivity jsou trnem v oku mnohým soukromým firmám, které nemohou soupeřit s firmami patřící gardám. Ty mají nejen přímé vazby na politický establishment, ale díky možnosti zaměstnat své členy a vojáky mají k dispozici velmi levnou pracovní sílu. Na straně druhé ale gardy díky svým ekonomickým aktivitám kooptují do kruhu svých podporovatelů firmy, které využívají jako subdodavatele, a zaměstnance, které najímají především pro velké stavební projekty často z chudých, periferních oblastí země. [21]

Kromě legálních ekonomických aktivit představuje významný zdroj příjmů revolučních gard nelegální obchod. Jakkoliv je obtížné s jistotou dokázat, do jaké míry jsou gardy do nelegálního obchodu zapojeny, velké množství nelegálního zboží, které je v Íránu k dispozici, vede ke spekulacím, že za ním stojí právě gardy. [22] Představují totiž jedinou organizaci, která kontroluje hranice země a přístavy. Pro pašování zboží mají gardy využívat rozsáhlou síť přístavů a dokonce i teheránské letiště, [23]

přes které se do Íránu dostává luxusní zboží, léky, elektronika, potraviny, ale i alkohol a drogy. [24]

O nelegálním obchodu pod kontrolou gard se čas od času odváží hovořit i íránští představitelé. Bývalý prezident Ahmadínežád obvinil gardy z toho, že přispívají ke špatné ekonomické situaci země díky šedé ekonomice, kterou svým ilegálním obchodem podporují. Jeden člen parlamentu měl zase nedávno prohlásit, že nelegálním obchodem si gardy přijdou odhadem na dvanáct miliard dolarů ročně. [25]

Podle studie RAND zřejmě gardy využívají zisky z nelegálního obchodu k následujícím účelům:

- osobnímu obohacení,
- podpoře členů Basíďž,
- úplatkům pro vládní a duchovní činitele, které tak nebrání vzrůstajícímu vlivu gard,
- financování tajných operací v zahraničí prováděných jednotkami Kuds, financování různých zbrojních projektů,
- financování íránského jaderného programu, který je pod supervizí gard. [26]

Sankce uvalené USA a EU [27] proti íránskému průmyslu a na dovoz zboží vytvořily velký prostor pro ilegální obchod přes pašerácké cesty v Perském zálivu a také přes prostředníky zprostředkovávajícími obchod mezi Íránem a západními firmami. Revoluční gardy zřejmě kontrolují velkou část těchto obchodů. [28] Místo oslabení páteří organizace, o kterou se opírá současný íránský režim, tak mezinárodní sankce paradoxně přináší revolučním gardám obrovské finanční zisky. Díky zapojení do ilegálního obchodu se také posilují vazby mezi gardami a mezinárodními pašeráckými sítěmi. [29]

Revoluční gardy hrají klíčovou roli při boji proti vnitřním nepřátelům režimu. Jako nástroj konzervativní prorožimní propagandy zasahují revoluční gardy proti politickým oponentům a představitelům občanské společnosti. Mají k dispozici vlastní tajnou službu, která sleduje íránské obyvatelstvo. Představitelé opozice jsou často zatýkáni právě gardami, které disponují i vlastními věznicemi.

Revoluční gardy jsou rovněž klíčovým aktérem íránského jaderného programu. Gardy spravují a chrání objekty, které jsou do jaderného programu zapojeny. Firmy, jež jsou součástí ekonomických aktivit gard, jsou zapojeny do výstavby objektů, které mají za cíl ukrýt klíčové části jaderného programu pod zem. [30] Součástí revolučních gard je také speciální jednotka jaderných vědců, která má na starosti výzkum a vývoj v oblasti jaderného cyklu a raketového programu. Mimo jiné se jedná o výzkum v oblasti raketových hlavic, detonátorů a štěpného materiálu. [31] V otázce rozhodování o budoucnosti íránského jaderného programu tak představují gardy klíčového hráče. Vzhledem k tomu, že ve vedení gard převažují spíše zastánci tvrdé linie, není příliš pravděpodobné, že by byli ochotni se jaderného programu pod tlakem mezinárodního společenství vzdát. [32]

Velkou neznámou zůstává, do jaké míry má nejvyšší duchovní vůdce kontrolu nad jednáním revolučních gard. Blízký vzájemný vztah ovšem umožňuje Chámenejímu udržet si své dominantní postavení v rámci íránské mocenské hierarchie a revoluční gardy zase mají výjimečné postavení v politickém, bezpečnostním a ekonomickém sektoru. Loajalita členů gard může být v sázce, pokud jim režim přestane být schopen zajistit ekonomické výhody. Přes vzájemnou závislost ovšem nejsou příslušníci revolučních gard imunní vůči politickým směrům, které se prosazují v íránské společnosti. [33]

Názorově se tak zcela jistě nejedná o monolitický blok a i mezi gardisty najdeme příznivce různých politických směrů, z nichž některé nejsou nekritickými zastánci nejvyššího duchovního vůdce.

4.4 Jednotky Kuds

Kuds jsou elitní jednotky v rámci revolučních gard určené pro aktivity v zahraničí. Byly vytvořeny již během irácko-iránské války s cílem exportovat islámskou revoluci za hranice Íránu. Pro tyto účely Kuds často využívají prostředníky, především pak s Hizballáh. Jejich velitelem je generál Ghasem Sulejmaní, jenž je po pokusu o útok na saúdsko-arabského velvyslance ve Washingtonu v roce 2011, v němž byly podle amerických vyšetřovatelů zapojeny právě jednotky Kuds, [34] na americkém seznamu teroristů. Různé zdroje odhadují, že by Kuds mohly mít 5 až 15 tisíc aktivních příslušníků.

Mezi hlavní aktivity Kuds patří tajné operace proti „nepřítelům revoluce“, zaměřené na americké, izraelské, obecně židovské a arabské cíle a také na iránské disidenty žijící v zahraničí. Kuds se také podílí na výcviku, zajištění vybavení, financování a organizaci různých zahraničních špičkových skupin a někdy i sunnitských islamistických skupin. [35] Takto pomáhají při výcviku ozbrojenců v Afghánistánu a Iráku a v jejich výcvikových táborech se cvičí extrémisté i ze Súdánu a Jemenu. [36]

Příslušníci Kuds operují v Evropě, Severní a Jižní Americe, na Dálném východě, ale také v Pákistánu, Afgánistánu, Iráku, na Kavkaze a v Turecku. [37] Své základny má často na ambasádách v hlavních městech států, v nichž působí. [38]

V rámci jednotek Kuds byla navíc vytvořena ještě menší a elitnější skupina, takzvaná *jednotka 400*, která přijímá rozkazy přímo od nejvyššího duchovního vůdce. Právě tato jednotka má na svědomí různé teroristické útoky, pro které používá buďto vlastní operativce, nebo externí spolupracovníky, nejčastěji příslušníky Hizballáhu.

Jednotky Kuds ve spolupráci s Hizballáhem velmi zintenzivněly svoji činnost v souvislosti se zabitím Imada Mugníji [39] v roce 2008 a s pokračujícími sabotážemi iránského jaderného programu. Írán a Hizballáh se rozhodly naplánovat celou sérii operací proti izraelským cílům po světě a americkým, britským, a arabským cílům v Perském zálivu s cílem pomstít smrt Mugníji, odplatit Západu jeho diverzní akce proti iránským jaderným zařízením a vědcům a také přesvědčit západní země, že na případný útok proti jaderným zařízením je Írán schopen odpovědět mohutnou vlnou teroristických útoků po celém světě. [40]

Důležitým taktickým prvkem těchto pokusů o zasažení západních cílů je následné popření odpovědnosti za ně jak ze strany Íránu, tak Hizballáhu. Ani jeden z aktérů nechce vyprovokovat západní státy či Izrael k odvetě.

4.5 Íránské ministerstvo tajných služeb a bezpečnosti

Íránské ministerstvo tajných služeb a bezpečnosti, [41] jež má v perštině zkratku VEVAK, představuje nejvlivnější a nejlépe financované íránské ministerstvo. VEVAK je nevojenskou organizací, jejíž agenti působí uvnitř i vně Íránu. Pracuje pro ni okolo

30 000 zaměstnanců, čímž se řadí k jedné z největších tajných služeb na Středním východě.

VEVAK je přímo odpovědný nejvyššímu duchovnímu vůdci. Ministra tajných služeb sice jmenuje prezident, ale pouze po souhlasu nejvyššího duchovního vůdce, který musí souhlasit i s jeho případným odvoláním. Ministrem se může stát pouze člověk, jenž obdržel vzdělání v náboženské škole. Až dosud stál v čele ministerstva vždy klerik, zastávající velmi konzervativní politické a náboženské názory.

Všechny instituce, které se zabývají sběrem informací, včetně armády a policie, musí podle ústavy tyto informace sdílet s VEVAKem. Jako součást své zahraniční agendy má VEVAK na starosti například následující úkoly:

- infiltraci opozičních skupin,
- identifikaci zahraničních hrozeb, především pak aktivit cizích zpravodajských služeb proti íránskému jadernému programu,
- obstarávání technologií pro íránský vojenský program,
- šíření dezinformací,
- podporu vytváření zahraničních vojenských teroristických skupin (podobně jako v případě jednotek Kuds).

Jedním z nejdůležitějších úkolů VEVAKu je sledování a likvidace opozice uvnitř i vně Íránu. Agenti VEVAKu jsou zodpovědní za vraždy íránských disidentů po celém světě. VEVAK se zřejmě podílel také na nejhorším teroristickém útoku v historii Argentiny, kdy v roce 1994 při útoku proti židovskému centru AMIA v Buenos Aires zemřelo 85 lidí.

Revoluční gardy, které provozují vlastní zpravodajské služby, představují největšího rivala VEVAKu v oblasti zpravodajské činnosti. Podléhají přímo nejvyššímu duchovnímu vůdci, jenž díky tomu nemusí spoléhat pouze na VEVAK, nad nímž má jistý vliv i prezident. Existence dvou paralelních organizací s podobnou agendou a odpovědností však vede k vzájemně napjatým vztahům.

Kromě Íránců rekrutuje VEVAK své agenty i v zahraničí. Zaměřuje se na šíitskou menšinu v muslimských zemích, především v Íráku a Libanonu. Spolupracovníky získává také v zemích Perského zálivu. V roce 2010 a 2011 byly odhaleny íránské sítě v Kuvajtu a Bahrajnu. Íránské ministerstvo rekrutuje své spolupracovníky také na palestinských územích, v Jemenu a Súdánu. Je aktivní v získávání spolupracovníků v Asii, Evropě a Severní a Jižní Americe.

V Evropě jsou agenti VEVAKu neaktivnější v Německu, kde se zabývají ekonomickou a vědeckou špionáží. Podle zprávy německé kontrarozvědky by na území Německa mělo působit okolo 950 příslušníků a spolupracovníků Hizballáhu napojených na VEVAK. [42] Dále jsou přítomni v Rakousku, které má od revoluce v roce 1979 s Íránem na rozdíl od jiných západních zemí poměrně dobré vztahy. V současnosti se operační centra jednotek Kuds pravděpodobně přesunula do Bulharska.

Po útoku viru Stuxnet na íránskou jadernou infrastrukturu se ukázala slabost země v oblasti kybernetické bezpečnosti. V reakci na to byla vytvořena v rámci VEVAKu nová kybernetická jednotka, která by měla zabránit tomu, aby se v budoucnu podobné útoky opakovaly.

Íránský jaderný program je také opakovaně sabotován dodávkami vadných zařízení a součástí, které jim přes prostředníky pravděpodobně dodávají západní tajné služby.

Poté, co byla v roce 2005 odhalena jaderná zařízení v Parčinu a Lavizanu, byla jako součást íránské kontrarozvědky vytvořena jednotka Oghab 2 (Orel 2). Jejím úkolem je chránit informace, zařízení a jednotlivce, kteří jsou součástí íránského jaderného programu. Tato jednotka má mít až 10 tisíc příslušníků a spadat přímo pod VEVAK. I po jejím vzniku ale pokračují sabotážní akce proti íránským jaderným zařízením a jaderným vědcům.

Zda a do jaké míry jsou západní tajné služby schopny získávat relevantní informace o íránském jaderném programu díky infiltraci VEVAKu či revolučních gard samozřejmě nejde s určitostí říci. Jedním ze zdrojů informací, jež Západ využívá, jsou údajně příslušníci íránských etnických menšin, především Kurdové, kterým se podařilo proniknout do sítě íránských tajných služeb. Dalším zdrojem pro západní zpravodajské služby jsou uprchlí vysocí důstojníci, jako například generál revolučních gard Ali Reza Asgari. Na základě jeho informací měl Izrael zaútočit v roce 2007 na jaderné zařízení v Sýrii.

5. Íránská strategie použití nekonvenčních vojenských nástrojů

5.1 Zbraně hromadného ničení

Oficiální doktrína či strategie týkající se použití íránských jaderných zbraní, která by byla veřejně dostupná, neexistuje. Není proto jasné, jaké jsou přesné cíle Íránu a jak by využil své případné jaderné kapacity k prosazování svých cílů. Důvodem této neexistující veřejné strategie je to, že Írán oficiálně odmítá, že by usiloval o získání jaderných zbraní. Stejně stanovisko zastává v otázce chemických a biologických zbraní. [43] Tento postoj má ještě posilovat údajné vydání fatvy (náboženského ediktu) proti jaderným zbraním ajatolláhem Chámenejím.

Tato fatva má označovat atomové zbraně za antiislámské, protože zabíjejí bez rozlišení bojovníky i civilisty, muže, ženy, děti i staré lidi. O této fatvě se před jednáními s mezinárodním společenstvím s oblibou zmiňují různí íránské vyjednavací. [44] Problémem této fatvy ovšem je, že není jasné, zda vůbec byla vydána. V písemné podobě není dohledatelná. Navíc podle islámského práva může nejvyšší duchovní vůdce navíc kdykoliv upravit nebo zcela změnit. Důležité je také načasování, kdy měla být údajně vydána. Mělo k tomu dojít v roce 2003, tedy v roce, kdy se po invazi USA do Afghánistánu a Iráku ocitl Írán v obklíčení a v pocitu bezprostředního ohrožení. Vydání fatvy je tedy možné chápat jako jeden z kroků, kterým se Írán snažil vyhnout vojenskému střetu se Spojenými státy. [45]

5.2 Asymetrická taktika

Íránská taktika je postavena do značné míry na principu nikdy nepřekračovat mezní linii (red line). Tato strategie je patrná jak v konfrontaci s jeho nepřáteli, tak v pokračujícím jaderném programu. Asymetrický boj je základním pilířem tohoto přístupu. Jeho součástí jsou neočekávané útoky proti cílům v Perském zálivu, po kterých íránská plavidla rychle mizí ze scény. Írán má k dispozici ponorky, miny a rychlé malé čluny, které mohou být použity jako sebevražedné prostředky, kterými je schopen ohrožovat nejen obchodní lodě, ale i vojenská plavidla. [46]

Dalším nástrojem asymetrického boje jsou teroristické útoky. Navzdory tomu, že většina íránských útoků proti západním a izraelským cílům byla zmařena, považuje Írán možnost zintenzivnění útoků proti civilním cílům za jeden z hlavních nástrojů odvety v případě útoku na svá jaderná zařízení. Má k dispozici své vlastní jednotky Kuds a také buňky Hizballáhu, které mohou být aktivovány v mnoha zemích světa.

V neposlední řadě je součástí asymetrického boje Íránu spolupráce s nestátními aktéry. Kromě Hizballáhu, Hamásu a Palestinského islámského džihádu spolupracuje Írán především prostřednictvím jednotek Kuds s šíitskými ozbrojenci v Iráku, s afghánskými povstanci, a také s rebely v Jemenu. [47] Prostřednictvím těchto skupin je Írán schopen podkopávat snahy o zlepšení bezpečnostní situace v zemích, v nichž tyto nestátní aktéři působí. Jejich prostřednictvím také Írán prosazuje své zájmy proti zájmům Západu, především Spojených států a Izraele.

Cílem asymetrického boje je vyvarovat se přímé konfrontace s nepřítelem. Nejde o to nepřítele porazit (Írán si je dobře vědom toho, že v přímé konfrontaci s ozbrojenými silami Spojených států by neuspěl), ale spíše mu způsobit takové ztráty, že se cena za vítězství stane neúměrně vysokou.

Taktiku nepřekročení mezní linie používá Írán i v otázce jaderného programu. Teherán si je velmi dobře vědom ultimáta, které vyslal íránským nejvyšším představitelům izraelský premiér Netanjahu během svého projevu v OSN. [48] Pro Izrael představuje rozhodující kritérium množství uranu obohaceného nad 20 %, ze něhož je možné poměrně rychle získat uran obohacený nad 90 %, který je pak možné využít pro výrobu atomové zbraně.

Pokud se Írán přiblíží množství, které je dostačující pro výrobu jedné atomové zbraně (cca 240-250 kg), Izrael to bude považovat za překročení mezní linie. Vědom si této hrozby přibližuje se Írán k tomuto množství jen velmi pomalu. Místo toho se ovšem zaměřuje na další oblasti, které jsou pro jaderný cyklus nezbytné. Instaluje další a především sofistikovanější centrifugy v Natanzu a pokračuje ve stavbě reaktoru na těžkou vodu v Araku. [49]

6. Závěry

1. Jaderný program je důležitým nástrojem íránského režimu, a to jak v domácí politice (symbol národní hrdosti a nezávislosti, důkaz technologické vyspělosti), tak v zahraniční politice (jako karta pro jednání s mezinárodním společenstvím)

- o uznání práva Íránu na vlastní regionální politiku, jako pojistka proti vměšování jiných aktérů do íránské politiky).
2. Jednání mezi Íránem a mezinárodním společenstvím o jaderném programu zatím nepřineslo žádný zásadní průlom, protože obě strany mají odlišná očekávání. Mezinárodní společenství nabízí Íránu, že pokud splní rezoluce OSN, dojde ke zrušení sankcí a ukončení mezinárodní izolace. Íránu jde o to, aby se stal mezinárodně respektovanou blízkovýchodní velmocí.
 3. Íránská mocenská struktura je velmi komplexní a nepřehledná. Kromě oficiálních institucí a rozhodovacích procesů hrají důležitou roli neformální vazby. Nejsilnější autoritou v rámci různých mocenských center má nejvyšší duchovní vůdce ajatolláh Chámenej. Jeho moc se opírá mimo jiné o velmi loajální revoluční gardy. Ve svých postojích Chámenej nedal najevo, že by byl v otázce jaderného programu připraven nabídnout mezinárodnímu společenství ústupky. Jeho největší obavou je, že Západ, a především pak Spojené státy, usilují o změnu režimu v Teheránu a jaderný program má být jednou ze záruk, že íránský režim nepodlehne.
 4. Revoluční gardy dnes představují nejsilnější ekonomicko-politicko-vojenskou instituci v zemi, které proniká prakticky do všech významných oblastí v Íránu. Revoluční gardy také spravují íránský jaderný program, včetně jeho vývoje a ochrany objektů, ve kterých se nachází. Gardy sice nejsou názorově monolitickým blokem, přesto zatím převažuje velmi konzervativní postoj a loajalita k Chámenejmu. Nelze proto očekávat, že by revoluční gardy souhlasily s ústupky v otázce jaderného programu.
 5. Jedním z důležitých rysů íránské taktiky při prosazování vlastních zájmů je asymetrický boj. Přímé konfrontaci se svými nepřáteli se Írán snaží vyhnout tím, že jeho politiku prosazují prostředníci, jako je Hizballáh, Palestinský islámský džihád či šíitští ozbrojenci v Iráku a povstalci v Afghánistánu. Těm Írán výměnou za politický vliv v oblastech, kde působí, nabízí finanční a materiální podporu.
 6. Dalším nástrojem asymetrického boje jsou teroristické útoky. Cílem jsou především západní, izraelské, obecně židovské a arabské cíle. K nim používá Írán své síly (jednotky Kuds, VEVAK) a také Hizballáh. Západním bezpečnostním složkám se zatím podařilo většinu pokusů o útok zmařit, přesto Írán hrozí, že v případě útoku proti jeho jaderným zařízením výrazně zintenzivní počet útoků.

Hlavní představitelé íránského režimu, především pak nejvyšší duchovní vůdce Chámenej, podezírají Západ, a především Spojené státy z toho, že jejich hlavním cílem je změna režimu v Teheránu. Právě jaderný program má být jednou ze záruk, že íránský režim nepodlehne. Současná politická nestabilita na Středním východě může ovlivnit postavení Íránu v regionu. Možný pád prezidenta Asada v Sýrii a případné osamostatnění libanonského Hizballáhu od vlivu Teheránu, společně s posilováním vlivu Muslimského bratrstva v arabských zemích, mohou přispět k větší izolovanosti Íránu. Zatím není jasné, zda-li by tento vývoj vedl k větší ochotě Íránu prolomit vlastní izolaci jednáním o jaderném programu, či naopak k přesvědčení, že právě jaderná zbraň je nejlepší zárukou pro přežití režimu.

Poznámky k textu a užitá literatura:

- [1] BYMAN, Daniel - CHUBIN, Shahram - EHTESHAMI, Anoushiravan - GREEN, Jerrold D. *Iran's Security Policy in the Post-Revolutionary Era*. Santa Monica, CA: RAND National Defense Research Institute, 2001.
- [2] Rafsanžání (1989-97), velmi vlivný a ambiciózní duchovní, považován za jednoho z nejbohatších mužů v Íránu, Chatámí (1997-2005), který byl populární mezi příznivci reform, Ahmadinežád (2005-2013), velmi populistický, jehož oblíbenost klesla především kvůli ekonomické krizi.
- [3] SADJAPOUR, Karim. *Reading Khamenei: The World View of Iran's Most Powerful Leader*. Carnegie Endowment for International Peace, 2009, str. 2.
- [4] Tamtéž, str. 8.
- [5] Tamtéž, str. 11.
- [6] Chámenej byl za předchozího režimu vězněn a prošel proslulými výslechovými metodami tajné služby SAVAK, kterou údajně měli pomáhat školit jak USA, tak Izrael.
- [7] SADJAPOUR, 2009, str. 3.
- [8] Tamtéž, str. 20-26.
- [9] Business Week [online]. "Iran Leader: Won't Beg for Nuke Power." June 2007.
- [10] Tamtéž.
- [11] Iran Election Watch [online]. "Ahmadinejad Causes Major Turnover in Iran's Provincial Governments before Elections." January 21, 2013. Dostupné z <<http://iranelectionwatch.com/ahmadinejad-causes-major-turnover-in-irans-provincial-governments-before-election/>>.
- [12] NADER, Alireza. From Iran Primer: Ahmadinejad vs. The Revolutionary Guards. *Al Arabiya News* [online], July 12, 2011. Dostupné z <<http://english.alarabiya.net/articles/2011/07/12/157226.html>>.
- [13] CORDESMAN, Anthony, H. - SEITZ, Adam C. *Iranian Weapons of Mass Destruction: Doctrine, Policy and Command*. Center For Strategic & International Studies, January 12, 2009, str. 11-12.
- [14] WEHREY, Frederic - GREEN, Jerrold D. - NICHIPORUK, Brian - NADE, Alireza - HANSEL, Lydia - NAFISI, Rassol - BOHANDY, S. R. *The Rise of the Pasdaran: Assessing the Domestic Roles of Iran's Islamic Revolutionary Guards Corps*. RAND National Defense Research Institute, 2009, *New York Times* [online]. "Islamic Revolutionary Guards Corps." October 3, 2012. Dostupné z <http://topics.nytimes.com/top/reference/timestopics/organizations/i/islamic_revolutionary_guard_corps/index.html>.
- [15] Tamtéž.
- [16] Tamtéž.
- [17] New York Times [online]. Islamic Revolutionary Guards Corps. October 3, 2012.
- [18] Iran Focus [online]. IRGC's Dominance over Iran's Politics and Economy. May 11, 2010.
- [19] New York Times [online]. Islamic Revolutionary Guards Corps. October 3, 2012.
- [20] Iran Focus [online]. IRGC's Dominance over Iran's Politics and Economy. May 11, 2010.
- [21] The Rise of the Pasdaran, str. 55.
- [22] Tamtéž, str. 64.
- [23] Snahu udržet si kontrolu nad teheránským letištěm může vysvětlovat, že gardy nedovolily, aby turecká firma Tepe-Akfen-Vie, které vyhrála ve veřejné soutěži, převzala správu nad letištěm.
- [24] Iran Focus [online]. IRGC's Dominance over Iran's Politics and Economy. May 11, 2010.
- [25] Tamtéž, str. 65.
- [26] New York Times [online]. Islamic Revolutionary Guards Corps. October 3, 2012.
- [27] V roce 2007 uvalily Spojené státy další řadu sankcí na revoluční gardy. USA obviňuje gardy z podpory mezinárodního terorismu, z rozvoje íránského jaderného programu, a také z exportu raket. Pod sankcemi se tak ocitly mimo jiné firmy vlastněné gardami. Bylo to poprvé, co vláda Spojených států uvalila sankce na ozbrojené složky jiného státu. EU rozšířila sankce proti gardám v roce 2011 především za účast jednotek Kuds v Sýrii, kde pomáhaly prezidentu Asadovi v brutálních zásazích proti opozici. V reakci na pokračující jaderný program rozšířila EU sankce proti gardám v roce 2012, viz BBC [online]. EU Imposes New Sanctions on Iran. October 12, 2012. Dostupné z <<http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-19947507>>.
- [28] SYDOW, Christoph. EU Oil Embargo: Sanctions Benefit Iran's Revolutionary Guards. *Spiegel Online International* [online]. January 24, 2012. Dostupné z <<http://www.spiegel.de/international/world/eu-oil-embargo-sanctions-benefit-iran-s-revolutionary-guards-a-811125.html>>.
- [29] International Crisis Group [online]. Spider Web: The Making of Unmaking of Iran Sanctions. *Middle East Report*, No. 138, February 25, 2013. Dostupné z <<http://www.crisisgroup.org/en/regions/mid>>.

- dle-east-north-africa/iraq-iran-gulf/iran/138-spider-web-the-making-and-unmaking-of-iran-sanctions.aspx>.
- [30] BEDNARZ, Dieter - FOLLATH, Erich. The Regime's Shadow Warriors: Revolutionary Guards Keep Stranglehold on Iran. *Spiegel Online International*, February 16, 2010. Dostupné z <<http://www.spiegel.de/international/world/the-regime-s-shadow-warriors-revolutionary-guards-keep-stranglehold-on-iran-a-677995-2.html>>.
- [31] COUGHLIN, Con. Iran's Revolutionary Guards Overseeing Huge Expansion of Country's Nuclear Programme. *The Telegraph*, July 17, 2012. Dostupné z <<http://www.telegraph.co.uk/news/world-news/middleeast/iran/9405897/Irans-Revolutionary-Guards-overseeing-huge-expansion-of-countrys-nuclear-programme.html>>.
- [32] CHUBIN, Shahram. The Politics of Iran's Nuclear Program. *The Iran Primer*. Dostupné z <http://iranprimer.usip.org/resource/politics-irans-nuclear-program>.
- [33] Rozhovory autorů s Íránci, leden-únor 2013.
- [34] SAVAGE, Charlie. Iranians Accused of a Plot to Kill Saudis' US Envoy. *New York Times*, October 11, 2011. Dostupné z <<http://www.nytimes.com/2011/10/12/us/us-accuses-iranians-of-plotting-to-kill-saudi-envoy.html>>.
- [35] The Quds Force, an Elite Unit of the Iranian Revolutionary Guards, Spearheads Iran's Global Terrorist Campaign. Terrorism Information Center homepage, 07/08/2012, str. 11.
- [36] CORDESMAN, Anthony H. - WILNER, Alexander. *Iran and the Gulf Military Balance: The Conventional and Assymetric Dimension*. Center for Strategic & International Studies, July 2012, str. 97-101.
- [37] Tamtéž, str. 18.
- [38] CORDESMAN a WILNER.
- [39] Člen Hizballáhu, který je spojován s útoky proti americkým a židovským cflům a s únosy cizinců. Jeden z nejhledanějších teroristů FBI. Z jeho zabití viní Hizballáh Israel.
- [40] LEVITT, Matthew. *Hizballah and the Quds Force in Iran's Shadow War with the West*. The Washington Institute for Near East Policy, January 2013, str. 3.
- [41] Následující podkapitola vychází z těchto zdrojů: JONES, Oliver. Iran Insights – Iran's Intelligence and Security Apparatus. *UK Defence Forum*, December 2011, a *Iran's Ministry of Intelligence and Security: A Profile*. Federal Research Division, Library of Congress, December 2012. Především druhý materiál byl na íránských vládních stránkách <www.irandidban.com> označen za pochybný a nepřesný.
- [42] New York Times [online]. Hezbollah, Dostupné z <<http://topics.nytimes.com/top/reference/timestopics/organizations/h/hezbollah/index.html>>.
- [43] CORDESMAN a SEITZ: str. 1.
- [44] „Nejvyšší duchovní vůdce Íránu ajatolláh Chamenejí vydal fatvu zakazující jaderné zbraně,“ prohlásil před návštěvou inspektorů MAAE v lednu 2013 mluvčí íránského ministerstva zahraničních věcí Ramin Mehmanparast. Dostupné z <<http://www.presstv.ir/detail/2013/01/15/283656/iran-urges-more-pakistan-antiterror-bids>>.
- [45] KALHOUSOVÁ, Irena. Fatva otázku jaderného programu neřeší. *Lidové noviny*, 20. ledna 2013.
- [46] HAGHSHEENASS, Fariborz. *Iran's Asymmetric Naval Warfare*. The Washington Institute for Near East Policy, September 2008.
- [47] CORDESMAN a WILNER.
- [48] HELLER, Jeffrey. Netanyahu draws "Red Line" on Iran's Nuclear Program. *Reuters*, September 27, 2012, Dostupné z <<http://www.reuters.com/article/2012/09/27/us-un-assembly-israel-iran-idUSBRE88Q0GI20120927>>.
- [49] Rozhovory autorů s představiteli izraelského ministerstva zahraničních věcí, leden-únor 2013.

Tento článek byl vypracován v rámci výzkumného projektu Ministerstva vnitra ČR „Metody predikce dlouhodobého geopolitického vývoje střední Evropy“. Druhá část – Ověření nástrojů predikce dlouhodobého vývoje (VF20102015005).